

Nr 7.

Utlåtande i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om pension eller engångsbidrag åt Ellen Johnson.

I skrivelse till bankoutskottet den 10 januari 1952 ha *fullmäktige i riksbanken* hemställt att utskottet ville föreslå riksdagen att innehavaren av lunchserveringen vid riksbankens huvudkontor, fröken Ellen Johnson, måtte, från och med den dag då hennes befattning med lunchserveringen upphör, under sin återstående livstid av riksbankens medel erhålla en årlig pension av 1 320 kronor. Skulle icke detta kunna bifallas, föreslå fullmäktige att utskottet ville utverka riksdagens bemyndigande för fullmäktige att till fröken Johnson utbetala ett engångsbelopp å förslagsvis 5 000 kronor.

I skrivelsen anföras fullmäktige följande:

Fröken Ellen Johnson, vilken sedan februari 1932 haft lunchserveringen vid riksbankens huvudkontor om hand, kommer till följd av svag hälsa på läkares inrådan att lämna denna verksamhet senast med utgången av mars 1952.

Fröken Johnson är född den 21 april 1883. Hon har under en lång följd av år på entreprenad innehaft matserveringar vid statliga företag. Sålunda omhändertog hon befälsmässen vid den av vattenfallsstyrelsen utförda dammbyggnaden i Suorva under tiden juli 1921—juni 1923 (2 år) samt Veterinärmedicinska föreningens mäss vid Veterinärhögskolan åren 1924—1930 (7 år). Hennes arbete för riksbanken omfattar nära 20 år, därav drygt 11 år före uppnådd levnadsålder av 60 år. Medräknas tiden vid befälsmässen i Suorva och vid Veterinärhögskolan utgör den tid hon varit verksam vid statliga företag ca 29 år, därav över 20 år före fyllda 60 år.

Fröken Johnsons inkomster från lunchserveringen ha varit förhållandevis låga. Enligt de av fröken Johnson förda räkenskaperna lämnade rörelsen under år 1944 en förlust av ca 1 700 kronor, vilket föranledde bankofullmäktige att tillerkänna henne ett bidrag å 4 000 kronor. Jämväl år 1945 redovisade hon en förlust (367 kronor) men för sistnämnda år erhöll hon icke något bidrag. Under åren 1946—1949 utgjorde hennes nettoinkomster av verksamheten resp. 4 346 kronor, 4 177 kronor, 5 523 kronor och 1 958 kronor. Till dessa kontanta belopp bör läggas vad som motsvarar förmånen av fri mat samt för år 1949 ett av fullmäktige beslutat bidrag å 5 000 kronor. Under år 1950 lämnade rörelsen ånyo underskott, nu med 3 712 kronor, varav riksbanken genom subvention täckte ett belopp av 3 000 kronor. Även under år 1951 har rörelsen lämnat underskott, varför fullmäktige ansett sig böra tillerkänna fröken Johnson bidrag till belopp av sammanlagt 7 000 kronor. Ståndpunkt har ännu icke tagits till frågan, huruvida ytterligare bidrag bör utgå för sistnämnda år. Anledningen till att underskott uppkommit är närmast att kostnaderna för inköp av råvaror och löneutgifterna stigit relativt sett mera än priserna på de serverade måltiderna. Dessa priser ha utgått med belopp, som statens priskontrollnämnd tillåtit, dock

att fröken Johnson för att undvika missnöje från personalens sida icke utnyttjat den möjlighet till prisförhöjning med ca 10 procent, som i augusti 1951 medgivits av priskontrollnämnden. Det må i detta sammanhang nämnas, att riksbanken med stöd av § 22 bankoreglementet utan ersättning upplåtit lokaler för lunchserveringen samt bekostat lyse och bränsle, inventarier, köksutrustning, glas och porslin m. m. Fröken Johnson har själv haft att bestrida utgifterna för nödiga råvaror samt för löner åt kökspersonalen ävensom åt servitriserna, i den mån deras ersättning ej utgått i form av drickspengar. Särskilt under senare år har svårigheten att erhålla lämplig arbetskraft bidragit till att göra verksamheten betungande.

Lunchserveringen för huvudkontorets personal har ansetts nödvändig med hänsyn till arbetet inom banken. Tidigare hade ett relativt stort antal tjänstemän vid huvudkontoret icke rätt att lämna bankhuset under den tid banken hölls öppen. Ehuru så sedan åtskilliga år tillbaka icke längre är fallet, har lunchrummet dock fortfarande ansetts fylla ett behov icke blott ur personalens utan även ur riksbankens synpunkt.

Fröken Johnson har omhänderhaft lunchserveringen i riksbanken på ett fullt tillfredsställande sätt. Omständigheter, över vilka fröken Johnson icke kunnat råda, ha förorsakat, att hon icke kunnat tillvinna sig sådana inkomster att hon haft möjlighet att avsätta några medel för sin ålderdom. När fröken Johnson nu lämnar sin ifrågavarande verksamhet anse fullmäktige med hänsyn härtill och på grund av arten av »entreprenaden» skäligt, att hon tillerkännes antingen ett engångsbelopp, tilltaget så att detta jämte till henne utgående folkpension kan beräknas ge henne en tillfredsställande försörjning under hennes återstående livstid, eller en årlig pension. Såvitt fullmäktige kunnat finna är den senare lösningen att föredraga. Vid skilda tillfällen under fröken Johnsons verksamhet i riksbanken torde ha ställts i utsikt, att riksbanken på ett eller annat sätt skulle söka sörja för att fröken Johnson, när hon icke längre kunde fortsätta verksamheten, skulle få sin ålderdom tryggad.

Som fröken Johnson icke varit statsanställd i vanlig mening, äga bestämmelserna i Kungl. kungörelsen 30 juni 1947 (nr 490) med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst icke tillämpning i förevarande fall. Fullmäktige äga följaktligen icke befogenhet att utan riksdagens medgivande tillerkänna henne pension och fullmäktige torde icke heller vara behöriga att besluta om understöd till henne i annan form. Fullmäktige anse sig därför böra underställa ärendet Bankoutskottets prövning.

Vad beträffar storleken av den pension, som bör utgå till fröken Johnson, synes denna fråga lämpligen kunna bedömas som om bestämmelserna i förenämnda Kungl. kungörelse ägt tillämpning å fröken Johnson och hennes verksamhet som »entreprenör» hos riksbanken och övriga statsinstitutioner jämföras med statlig anställning. Fröken Johnsons dagliga arbetstid vid huvudkontorets lunchservering har i medeltal överstigit 8 timmar. Med tillämpning av nyss angivna grund skulle fröken Johnson tillerkännas en årlig pension av 1 320 kronor, vartill kommer rörligt tillägg enligt sedvanliga grunder. Fullmäktige finna det skäligt att en dylik pension utgår till fröken Johnson såsom en tilläggsersättning för det arbete hon utfört för riksbanken och dess personal utan att härför ha erhållit en gottgörelse som fullt motsvarar den tid och den möda hon måst nedlägga å verksamheten.

Skulle vad ovan föreslagits icke anses kunna bifallas av principiella skäl, vilja fullmäktige hemställa om bemyndigande att till fröken Johnson utbetala ett engångsbelopp, när hon lämnar sin verksamhet i riksbanken — utöver vad som kan anses skäligt med hänsyn till utfallet av verksamheten år 1951 och under innevarande år — med förslagsvis 5 000 kronor.

Utskottet. Det synes näppeligen förenligt med hittills tillämpade pensionsprinciper att bereda Ellen Johnson årlig pension på sätt fullmäktige i förevarande framställning i första hand föreslagit. Däremot skulle det enligt utskottet i och för sig vara rimligt, att till Ellen Johnson utbetalades en särskild ersättning i form av ett engångsbelopp, när hon lämnar sin verksamhet i riksbanken. Med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter har utskottet emellertid funnit sig böra såsom den lämpligaste lösningen förorda, att dylik ersättning såsom ett årligt belopp utbetalas till Ellen Johnson under hennes återstående livstid räknat från och med den dag, då hennes befattning med lunchserveringen upphör. Detta belopp utgör sålunda icke pension utan får karaktären av ett efter skälighet avvägt fast årligt understöd. Utskottet föreslår, att beloppet bestämmes till 1 500 kronor.

Aberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning, må medgiva, att innehavaren av lunchserveringen vid riksbankens huvudkontor Ellen Johnson må från och med den dag, då hennes befattning med lunchserveringen upphör, under sin återstående livstid av riksbankens medel uppbära ett årligt understöd av 1 500 kronor.

Stockholm den 18 mars 1952.

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Sundvik, Fahlander, Werner, De Geer*, Johannesson, Nordenson och Boo*;

från andra kammaren: herrar Severin, Fröderberg*, Persson i Norrby, fru Humla*, herrar Fagerholm*, Gavelin, Johansson i Kalmar* och Nyberg.

* Ej närvarande vid justeringen.